

ภาพลักษณ์และบทบาททางการเมืองที่เปลี่ยนไปของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ศึกษาจากงานภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช”

จงชัย วงศ์ทรายทอง^{1*} สมิรา จิตตลดากร² ปิยนดา บุณนา²

บทคัดย่อ

คุณูปนิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาภูมิหลังและพัฒนาการความเป็นมาของการสร้างภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” 2. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์เดิมที่เคยมีมาของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปจาก “ตำนาน สมเด็จพระนเรศวรมหาราช” 3. เพื่อศึกษาบทบาททางการเมือง ด้านการปฏิรูป การป้องกันประเทศ ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จาก “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช”

ในงานวิจัยเรื่อง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปจาก “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” พบว่าภาพลักษณ์ของพระนเรศวรที่มีอยู่ในสังคมไทยที่ก่อนมีภาพยนตร์มี 4 รูปแบบ คือ 1. ภาพลักษณ์การเป็นราชาเหนือราชาทั้งหลาย 2. ภาพลักษณ์ของวีรกษัตริย์ของชนชาติไทยที่ยิ่งใหญ่การกอบกู้เอกราช 3. ภาพลักษณ์ผู้นำทางการทหาร 4. ภาพลักษณ์ของเทพเจ้าสังคตีสถิตสถูปเจดีย์ และภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไป คือ ภาพที่ 5. ภาพของความเป็นมนุษย์ปฤชนธรรมดา 6. ภาพลักษณ์ความเป็นนักรบชาติตะวันตก 7. ภาพลักษณ์ของการสู้รบระหว่างรัฐชาติหงสาวดีกับอยุธยา โดยมีสาเหตุจากภาพยนตร์ การแต่งกาย ลัทธิบูชา ตลอดจนการกำหนดวันกองทัพไทย บทบาททางการเมืองที่พบคือบทบาทของผู้นำในการปฏิรูปกองทัพ รูปแบบยุทธวิธีการใช้คนน้อยรบชนะคนมากในสนามรบ และที่มีการนำภาพยนตร์เรื่องนี้มาใช้กล่อมเกลากองทัพการเมือง ให้รู้จักความสมัคปรสามัคคีกันในกลุ่มนักการเมืองของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์บทบาททางการเมืองสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

¹หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองมหาวิทยาลัยรามคำแหง

²อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail:vrudijournal@hotmail.com

KING NARESUAN THE GREAT IMAGES AND POLITICAL ROLE DIFFERENTLY PRESENTED IN THE ANNUAL OF KING NARESUAN THE GREAT EPIC MOVIES

Jongchai Wongsithong ^{1*} Smira Chitaladkorn ² Piyanart Bunag²

Abstract

Purposes for this thesis are as below: 1. To study about the background and the process of making "King Naresuan" movie. To study about how people see the King differently in real life and in the movie. 2. To study about how much the King played an important role on political reform. 3. In our thesis, we discovered that the images of the King before the movie has been made have 4 types as below: 1. Image of king of Kings 2. Image of the great king that regained the country's independence. 3. Image of great military leadership. 4. Image of divine King. 5. Image of the way of living as the simple life. 6. Image of the western great army. 7. Image of fighting between Hongsawadee city and Ayothaya City. The research above is a result of the epic movie, costume, culture of personality, etc.

Keywords : images, political reform, King Naresuan

---

¹Doctor of Philosophy Program City of Ramkhamhaeng University

²Lecturer of Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

* Corresponding author, vrurdijournal@hotmail.com

บทนำ

ภาพยนตร์ เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่มีบทบาทด้านความบันเทิงมาในอดีต กว่าร้อยปีที่มีภาพยนตร์เกิดขึ้น ภาพยนตร์ แบบเคิเนโตสโคป (Kinetoscope) ของเอ็ดวีน จอนส์ จนถึงปัจจุบัน ภาพยนตร์ได้มีบทบาทในการให้ความบันเทิงแก่คนทั่วโลกมาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการนำภาพยนตร์ไปใช้สำหรับกิจการด้านอื่นๆ ในสังคมไทย ภาพยนตร์ มีทั้งประเภทส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือศีลธรรมอันดีของชาติ ตามเกณฑ์ที่กฎกระทรวงกำหนดไว้ ซึ่งภาพยนตร์ไทยประเภทส่งเสริมการเรียนรู้ที่กระทรวงวัฒนธรรมมักจะกล่าวยกเป็นตัวอย่าง เช่น สุริโยทัย ตำนานสมเด็จพระนเรศวรฯ เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาที่ต้องการที่จะปลูกฝังความรู้รักสามัคคีของคนในชาติ ความรับผิดชอบ และคุณสมบัติผู้นำที่ดีให้กับสังคมไทย การสร้างขวัญกำลังใจ ตลอดจนความจงรักภักดีในสถาบันกษัตริย์ การเป็นผู้นำที่ดีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

สิ่งที่ได้เรียนรู้ในองค์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ถ่ายทอดผ่านทางภาพยนตร์ก็คือ ความมีภาวะผู้นำที่ดี ที่สามารถนำมาซึ่งชัยชนะในการทำสงคราม พระองค์ยังทรงใช้จิตวิญญาณของการเป็นเจ้านายของแผ่นดินในการที่จะสร้างขวัญกำลังใจ ชื่นำให้คนไทยมองความอยู่รอดและความก้าวหน้าของประเทศเป็นหลัก ทำให้คนไทยร่วมแรงร่วมใจในการที่จะต่อสู้กับข้าศึกเพื่อให้ประเทศชาติอยู่รอดต่อไป คุณสมบัติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่สำคัญในฐานะผู้นำ จากภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นวีรบุรุษของราชสำนักมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ราชสำนักในแต่ละยุค “สร้าง” สมเด็จพระนเรศวรฯ ให้สอดคล้องกับคติความเชื่อและความคิดทางการเมืองของตน ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ภาพของสมเด็จพระนเรศวรฯ เป็นไปในแนวทางจักรพรรดิราชและธรรมราชาภายใต้โลกทัศน์แบบศาสนา เนื่องด้วยคตินี้สืบทอดมาตั้งแต่สมัยกรุงอยุธยา เรื่องของสมเด็จพระนเรศวรเป็นสิ่งที่ยืนยันความชอบธรรมในการปกครอง และเป็นเสมือนตำราในการศึกษาเรื่องราวขนบธรรมเนียมประเพณีของพระราชวงศ์ในอดีต ภาพลักษณ์ของราชาเหมือนราชา และพระมหากษัตริย์ การปกครองโดยธรรม จึงถูกปลูกฝังในสำนึกและจิตใจของคนไทยตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อโลกทัศน์ของชนชั้นนำเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบทางโลกมากขึ้น สถานการณ์ภายนอกคือลัทธิจักรวรรดินิยม ทำให้เกิดการปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ 5 เกิดสำนึกความเป็นชาติและขอบเขตของดินแดนสมเด็จพระนเรศวรฯ จึงกลายเป็นพระมหากษัตริย์นักรบผู้ปกป้องประเทศ กุเกราชชาติไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังและพัฒนาการความเป็นมาของการสร้างภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช”
2. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์เดิมที่เคยมีมาของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปจาก “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช”
3. เพื่อศึกษาบทบาททางการเมือง ด้านการปฏิรูป การป้องกันประเทศ ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จาก “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช”

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์และบทบาททางการเมืองที่เปลี่ยนไปของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ศึกษาจากงานภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช”

รูปแบบการวิจัย : การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

โดยสกัดกรอบความคิดจากเอกสาร (Documentary Research) เช่น หนังสือ ประวัติศาสตร์ เอกสาร ตำรา และวิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ การประมวลผลตามแนวคิด ทฤษฎี โดยมีจุดเริ่มต้นด้วยการอนุมาน ซึ่งเป็นการเชื่อมต่อกับองค์ความรู้เดิมทางประวัติศาสตร์ และพัฒนาการของการสร้างภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ทั้ง 6 ภาค

โดยการใช้ “การสัมภาษณ์”(in depth interviews)ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษา ภาพลักษณ์ และบทบาททางการเมืองของพระนเรศวรมหาราชที่ถูกนำเสนอในตำนาน ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์เจาะลึก เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ ภาพลักษณ์ และ เหตุการณ์ในภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ได้อย่างสอดคล้องตามแนวทางสมมุติฐานในการวิจัยในครั้งนี้

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

การศึกษาภาพลักษณ์และบทบาททางการเมืองของพระนเรศวรในยุคการกอบกู้เอกราช ในบทภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ทั้ง 6 ภาค ดังนี้

1. ภาคองค์ประกันหงสา
2. ภาคประกาศอิสรภาพ
3. ภาคยุทธนาวี
4. ภาคศึกนันทบุเรง
5. ภาคยุทธหัตถี
6. ภาคอวสานหงสา

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ นักวิชาการ นักวิชาการ ผู้สร้าง ผู้กำกับ นักแสดง และประชาชนที่ได้รับชมบทภาพยนตร์ ทั้ง 6 ตอน

การศึกษครั้งนี้มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ ผู้นำทางการเมือง ปรากฏการณ์ทางการเมือง การป้องกันประเทศ ในยุคการกอบกู้เอกราชข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ พระนเรศวร บทภาพยนตร์พระนเรศวรฯ ทั้ง 6 ตอน และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิธีการศึกษาค้นคว้า : ได้ออกแบบวิจัยในลักษณะกลุ่มบุคคลที่เจาะจงเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ จำนวน 120 ท่านโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีคำถามปลายเปิด (open-ended) โดยการออกเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตและข้อมูลจากเอกสารต่างๆ สำหรับการสัมภาษณ์ใช้วิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้กำกับภาพยนตร์ ผู้แสดง นักการเมืองที่สนับสนุน ภาครัฐที่นำภาพยนตร์มาใช้ในการรณรงค์ทางการเมือง เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคม และผู้ที่เกี่ยวข้องการสร้างหนังพระ นเรศวรฯและกลุ่มเป้าหมาย ที่รัฐบาล ให้การสนับสนุนชมฟรี นักเรียน นิสิต นักศึกษาที่ได้รับชมบทภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ทั้ง 6 ภาคและการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- 1.ขั้นรวบรวมข้อมูลและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมของพระนเรศวร และภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ตลอดจนศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้อง จากงานวิจัย หนังสือและสื่อต่างๆ

ขั้นศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล

ศึกษา วิเคราะห์ เรื่องวรรณกรรมของพระนเรศวรมหาราชในภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ในด้านลักษณะปรากฏการณ์ทั่วไปและคุณค่าด้านภาพลักษณ์ และบทบาทการเมืองและการป้องกันประเทศ

เปรียบเทียบวรรณกรรมของพระนเรศวร มหาราชฉบับภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ตามวัตถุประสงค์และขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ข้างต้น

ชั้นนำเสนอผลการวิจัย สรุป อภิปรายผลการวิจัย

ภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม นำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้ ทฤษฎีภาพลักษณ์และทฤษฎีผู้นำ มาอธิบายการเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ในภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช”

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์ได้เตรียมคำถามและลำดับคำถามไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ ที่ผู้สัมภาษณ์เตรียมคำถามกว้างๆของภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” มาล่วงหน้าเพียงไม่กี่คำถาม ส่วนคำถามที่เหลือจะเกิดขึ้นระหว่างการสนทนากับผู้ให้สัมภาษณ์

โดยผู้วิจัยได้กำหนด ประเด็นแนวคิดของการวิจัยในการออกแบบการวิจัย ซึ่งเป็นกระบวนการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีการวางแผนจากประเด็นปัญหา กรอบแนวคิด ทฤษฎี การแจ้งวัตถุประสงค์ ซึ่งนำมาใช้ในการกำหนดประเด็นคำถามเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในภาคสนามรวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อช่วยให้มีความชัดเจนในจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเลือกใช้ตัวบทเป็นข้อมูล การใช้กรอบทฤษฎี ใหม่ๆ ในการตีความตัวบท และภาพยนตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” เปรียบเทียบ กับ ภาพลักษณ์และบทบาททางการเมืองและปรากฏการณ์ในปัจจุบัน และการอ้างอิง และการค้นพบมุมมองหรือข้อมูลใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ 2 วิธีการคือ

1. ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความพรรณนา (Descriptive) โดยข้อมูลนั้นอาจได้จากการสัมภาษณ์ ควบคู่ไปกับการสังเกต

2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ตีความข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาของผู้วิจัยแล้วนำมาเรียบเรียงเป็นถ้อยคำพรรณนา ซึ่งข้อมูลนั้นได้มาจากคำสัมภาษณ์ การสังเกตและเอกสารข้อมูลในการวิจัยได้มาจาก 3 แหล่ง คือ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการสังเกตและข้อมูลจากเอกสารที่ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต เมื่อได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลตามกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ภาพลักษณ์ของพระนเรศวรมหาราชที่มีอยู่ในสังคมไทย ภาพลักษณ์ของพระนเรศวรแบบเดิมที่ก่อนมีภาพยนตร์ 4 รูปแบบ

1.ภาพลักษณ์ การเป็นราชาเหนือราชาทั้งหลาย ,พระเจ้าจักรพรรดิในส่วนของภาพยนตร์นั้นจะมีคำตอบอยู่ที่ในภาคที่ 2 คือการประกาศอิสรภาพ เป็นภาพลักษณ์ที่ชัดเจนและผู้สร้าง ผู้เขียนบท สามารถนำมา

ได้สอดคล้องและพอเหมาะลงตัวในเรื่องได้ดีมาก ในตอนที่พระนเรศวรมหาราชทรงได้รับพระแสงปืนต้นจากมหาเถรคันฉ่อง ที่อยู่หัวบาเญนอง นำกลับมาสมัยที่ตอนมายึดเมืองอโยธยาศรีรามเทพนคร และนำกลับไปพม่า ในขณะนั้น พระองค์ก็ยังเล็กมากแอบเข้าไปดู อยากจะสัมผัส ด้วยเห็นว่าเป็นสมบัติของอโยธยา เนื่องด้วยขณะนั้นพระบารมีของพระองค์ยังไม่ถึงที่จะใช้มัน จึงถูกมหาเถรคันฉ่องลงโทษ

2.ภาพลักษณ์ของ วีรกษัตริย์ของชนชาติไทยที่ยิ่งใหญ่ , การกู้เอกราชสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นวีรกษัตริย์นักรบที่มีพระปรีชาสามารถยิ่ง ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่กอบกู้เอกราชให้ชาติไทย โดยเฉพาะวีรกรรมที่ทรงกระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาแห่งพม่า . . . เป็นที่เลื่องลือมาจนถึงปัจจุบัน โดยให้มีการจัดกิจกรรม การประกอบพิธีบวงสรวง การวางพานพุ่มสักการะที่บริเวณพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ และให้มีงานสมโภชอนุสรณ์ดอนเจดีย์ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

3.ภาพลักษณ์ผู้นำกองทัพ ผู้นำทางการทหารวันสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงกระทำยุทธหัตถีมีชัยชนะต่อพระมหาอุปราชา เรียกกันว่า “วันสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” และทางกองทัพไทยได้กำหนดให้เป็น “วันกองทัพไทย” ด้วย ซึ่งตรงกับวันที่ 25 มกราคม ของทุกปี ต่อมาเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2548 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้วันที่ 25 เมษายนของทุกปี เป็น “วันคล้ายวันสวรรคตของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” และเป็นวันรัฐพิธี แทนวันจันทร์ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 6 อันเป็นการนับทางจันทรคติ โดยให้มีการวางพวงมาลาและสักการะ แต่ไม่ถือเป็นวันหยุดราชการ และได้กำหนดใหม่ ให้วันที่ 18 มกราคม ของทุกปีเป็น “วันยุทธหัตถี” และเป็นวันรัฐพิธีแทนวันที่ 25 มกราคมของทุกปี

4.ภาพลักษณ์ของเทพเจ้า เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สลุปเจดีย์ การกราบไหว้บูชาภาพลักษณ์เทพเจ้าเรื่องราวของสมเด็จพระนเรศวร กษัตริย์ชาตินักรบผู้ยิ่งใหญ่ที่กรมพระยาดำรงราชานุภาพ บุคคลที่ได้รับการยกย่องให้เป็นถึงพระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย เขียนหนังสือชีวประวัติเอง 1 เล่ม อีกทั้งยังเขียนเรื่องราวการสงครามของพระองค์ถึง 11 ครั้งในหนังสือเล่มโด่งดัง ไทยรบพม่า จากการทำสงครามระหว่างอยุธยา-พม่าที่มีทั้งหมด 24 ครั้ง (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ 2556, หน้า 5-6)

การถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านการศึกษาประวัติศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 อันเป็นการสร้างความจงรักภักดีของสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้ส่งผลต่อความคิดของคนในสังคมไทยมาโดยตลอด ประกอบกับการที่สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ถูกถอดถอนอำนาจภายหลังการปฏิวัติ พ.ศ.2475 และได้เริ่มฟื้นฟูอำนาจของตนตั้งแต่ทศวรรษ 2490 จนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับและฐานมวลชนให้การสนับสนุนอย่างมากในทศวรรษ 2530 ก็ยิ่งทำให้ภาพของพระมหากษัตริย์ไทยในอดีตเป็นที่ยอมรับตามไปด้วย

ประเด็นด้านภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปในบทภาพยนตร์ : ภาพความเป็นมนุษย์ปถุชนธรรมดา

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม คือภาพของความเป็นมนุษย์ เป็นคนธรรมดาในบทภาพยนตร์ ซึ่งจะสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากภาพที่ผู้วิจัยนำมาอธิบาย สืบให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงไปของภาพลักษณ์จากเดิมอย่างไร ที่ผ่านในอดีตพบว่า เราเคยแต่เห็นในบทภาพยนตร์ของราชาที่เป็นสมมุติเทพในเชิงความคิดและจินตนาการเท่านั้นของบทในภาพยนตร์ เช่น การถ่ายภาพให้เห็นแค่ปลายรองเท้าของพระราชอาคันตุกะ เห็นเฉพาะช่วงขาตอนล่าง และจะได้ยินแค่เสียงรับสั่งของพระองค์ หรือเป็นได้อย่างมากคือเงาสีดำ และมีน้ำเสียงประกอบ

แต่ในเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้น เราสามารถที่จะสัมผัสได้ ถึงความเป็นมนุษย์ คือทุกคนสามารถที่จะทำตามแบบพระองค์ได้ เป็นมนุษย์ทั่วไป ทำเหมือนพระองค์ได้ทุกอย่าง เช่นการมีความรัก ความรู้สึก อารมณ์โกรธ เป็นต้น ในภาพลักษณ์ต่างๆของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ได้ศึกษามาทั้งหมดนั้น สามารถทำให้เกิดความรักในแผ่นดิน ความศรัทธา องค์ความรู้ทางการทหาร การปฏิรูปกองทัพและบ้านเมือง

การป้องกันประเทศ ภาวะผู้นำ การมีอุดมคติในการทำงาน การเป็นแบบอย่างของผู้นำที่ดีในสังคมและอีกหลายอย่าง ที่ได้จากภาพยนตร์เรื่องนี้

เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช “ผมคิดว่าคนไทยไม่ค่อยได้มองสมเด็จพระนเรศวรในฐานะที่เป็นมนุษย์เท่าไร เรามองสมเด็จพระนเรศวรว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่สูงกว่าเรามาก เกินกว่าที่มนุษย์ปุถุชนจะไขว่คว้า ทำนองนั้น เพราะฉะนั้นเราจึงปฏิบัติต่อท่านเพียงบทบาทอย่างเดียวก็คือถวายการบูชา แต่ว่าถ้าเรามองสมเด็จพระนเรศวรในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชน เจ็บปวดได้ โกรธได้ รักได้ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความกล้าหาญ ความเด็ดเดี่ยว หรือในภาพยนตร์ แสดงให้เห็นเรื่องการรักความเป็นธรรม ความมีน้ำพระทัยที่กว้างขวาง เป็นผู้ซื่อสัตย์ และรักแผ่นดิน ผมคิดว่าเราไม่ค่อยมองมุมนี้กันสักเท่าไรเพราะเราไปเน้นในสิทธิาภินิหารเกินไป” * (บทสัมภาษณ์ ดร.สุนทร ชูตินธรานนท์ ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียศึกษา และอาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช “เราต้องการจะถ่ายทอดความเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา ที่มีความหลากหลายทางอารมณ์เหมือนคนทั่วไป พระองค์มีห้วง มีความรัก พระองค์มีความโกรธ เสียใจ ร้องไห้ มีความกลัว แต่ในช่วงพัฒนาของตัวละครที่ผมเล่นตั้งแต่ภาค 2 แต่ในภาค 6 ที่เป็นภาคสุดท้ายนี้ จะมีความหลากหลายทางอารมณ์มากกว่าในภาคที่ผ่านมา ภาคสุดท้ายเราจะเห็นความหลากหลายทางอารมณ์แล้วลึกมาก โดยเฉพาะความห้วงในแผ่นดินอยุธยา ที่เราจะได้เห็นของพระนเรศวรในฉากต่างๆ เรื่อง เราจะเห็นเลยว่าความเป็นมนุษย์จริงๆ ของพระองค์ ได้ถูกถ่ายทอดออกมาในฉากนี้ และจะบ่งบอกเป็นบทสรุปทุกอย่างเลยว่า ทำไมพระองค์จึงเพียรทำทุกสิ่งทุกอย่างมาตั้งแต่ภาคหนึ่งจนถึงภาคหกครับ” (บทสัมภาษณ์ "ผู้พันเบิร์ด" วันชนะ สวัสดี จากตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช อวสานหงสา (สืบค้นได้จาก movie.sanook.com/48913/ (25 มี.ค. 58) สืบค้นวันที่ 8/8/2016)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บทบาททางการเมืองของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในภาพยนตร์

บทบาทในการเรียนรู้ซึ่งทิศทางและเหลี่ยม ดูทางการเมืองตั้งแต่สมัยบวชเป็นเณร การประกาศเอกราช จนถึงการศึกษาครั้งที่สุด กองทัพไทย ใช้ภาพลักษณ์ของ “สมเด็จพระนเรศวร” เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งสถาบันหลักของประเทศไทยอย่าง “กองทัพบก” มาเกือบทุกยุคทุกสมัย ซึ่งในบรรดาบุรพกษัตริย์ไทยนั้น พระมหากษัตริย์ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักรบคนสำคัญของประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่โดดเด่นมากที่สุดพระองค์หนึ่ง

บทบาทของพระนเรศวรในการปฏิรูปกองทัพ

ความมีพระอัจฉริยภาพทางการรบ จนทำให้ พระเจ้านันทบุเรงเสียพระทัย ถึงกับตรัสต่อหน้า ที่ประชุมขุนนางว่า “ตัวท่านอาภัพ ไม่เหมือนพระมหาธรรมราชาที่มีบุตรชายไม่ต้องใช้ ก็เสนอตัวจะออกศึกยินดีสู้รบเต็มที่ มีแต่ต้องคอยปรามด้วยซ้ำ ส่วนบุตรชายข้า อ้างว่ากำลังเคราะห์ร้าย ก็อย่าไปรบเลย ไปนำผ้าسترมา นุ่งเสียเถิด จะได้สิ้นเคราะห์” พระมหาอุปราชฯ จึงทรงรู้สึกอดสูใจ จนต้องอาสานำทัพไปรบกับอยุธยาอีกครั้ง หนึ่ง ทัพคราวนี้ประกอบด้วย ทัพหลวง พระมหาอุปราชฯ ทัพพระเจ้าแปร ทัพตองอู มีพระสังกตเป็นแม่ทัพ กำลังพล 250,000 นาย และเตรียมเสบียงอย่างพร้อมด้วย ให้เจ้าเมืองเชียงใหม่ส่งเสบียงทางเรือพม่ามายัง เคลื่อนพลมาทางด่านเจดีย์สามองค์เช่นเดิม ในขณะที่ฝ่ายไทย ไม่สังกัดทัพที่จุดนั้น สมเด็จพระนเรศวร ทรงนำทัพ 100,000 นาย เสด็จตั้งทัพรับพม่าที่สุพรรณบุรี ด้วยกำลังพล 1 ต่อ 2.5 ทำให้พระองค์ตัดสินใจว่า จะวางกระบวนทัพ แบบตั้งรับ รอให้ข้าศึกโจมตีก่อน

สมเด็จพระนเรศวร ฯ ทรงมีความรักเปี่ยมล้นในพระหทัย รักในชาติบ้านเมือง ประชาชน และ ทหารในกองทัพ ทรงวางแผนการรบอย่างแยบยลทุกครั้ง เพื่อให้เสียไพร่พลน้อยที่สุด หากการรบคราวใดสุ่มเสี่ยงกับกองทัพมากเกินไป เสียโดยไม่จำเป็น พระองค์จะไม่ทรงนำไพร่พลออกไปเสี่ยง เว้นแต่จะมีโอกาสชนะ และทรงนำทัพ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้ทหารเห็นว่า พระองค์กับพวกเขา มีอันตราย เท่าๆ กัน

ทรงชำระตำราพิชัยสงคราม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิทยาการทางทหารที่นิยมปฏิบัติกันมานาน ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันของบ้านเมือง ทรงไม่ยึดถือยึดติดกับกฎเกณฑ์ที่จะทำให้กองทัพล่าช้าและอ่อนแอ ทรงกระทำพระองค์ให้เป็นตัวอย่างแก่ทหารผู้ได้บังคับบัญชาในกองทัพ สิ่งแรกที่พระองค์มองเห็นเมื่อเริ่มบริหารจัดการกองทัพคือความอ่อนแอและไม่เข้มแข็งของคนไทย พระองค์ทรงใช้อำนาจเด็ดขาดในการปฏิรูปกองทัพ

หลังสงครามยุทธหัตถี วันวลิต (พิน ฟลิต) ชาวฮอลันดา และเอกสารจินบันทีกว่า “อยุธยา เป็นมหาอำนาจเกรียงไกรในพื้นที่สุวรรณภูมิแทนพม่า เป็นมหาอำนาจทั้งทางบกและทางทะเล” ฝรั่งฮอลันดาและจินบันทีกคิดหรืออย่างไร รบชนะศึกทางบกทำไมกลับยกย่องบันทีกว่า อยุธยาเป็นมหาอำนาจทั้งทางบกและทางทะเลหรือคนไทยแปลผิดพระเจ้าบุเรงนอง ผู้ชนะสิบทิศนั้น ยังเป็นแค่มหาอำนาจทางบกซีชาร์ เฟรเดเรซี พ่อค้าชาวเวนิส ผู้เข้ามาพม่าในปี พ.ศ.2112 ได้เห็นกองทัพพม่ากลับจากอยุธยา ได้บันทีกไว้ว่า “กษัตริย์หงสาวดี ไม่มีกองทัพเรือแสนยานุภาพทางทะเล มีอำนาจยิ่งใหญ่ได้ครอบครองดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาล มีทรัพย์สมบัติมากมายทั้งทองคำ เงิน ร่ำรวยกว่าพระราชแห่งเติร์ก ผู้ยิ่งใหญ่ในสมัยเดียวกัน” (พลเรือเอก วสันต์ สารีเกตุ, 2556)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาบทบาทกษัตริย์ไทยในบทบาททางการเมืองการปกครองของราชอาณาจักรไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา
2. ศึกษาบทบาทและภาพลักษณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนไปของกษัตริย์ไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

เอกสารอ้างอิง

- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2556) ไทยรบพม่า กรุงเทพฯ : ไทยควอลิตี้บุ๊คส์ (2006),
- คำคุณ สิริธิดามาน. (2544) สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (ภาคที่ 2)หนังสือคำให้การชาวกรุงเก่า โดยสำนักพิมพ์แสงดาว- สร้อยทอง (พ.ศ. 2544) ISBN 9748789578
- โคริน เพื่องเกษม และชัยโชค จุลศิริวงศ์. (2544). การเมืองระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมพล แซ่กัน (2550).พระนเรศวร : วาทกรรมจากอดีตที่แปรเปลี่ยนไปสู่วาทกรรมเชิงสัญลักษณ์แห่งกองทัพไทย ; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ภาควิชาการปกครอง
- ชาดา นนทวัฒน์. (2549).การเมืองไทยสมัยสมเด็จพระนเรศวร. -- กรุงเทพฯ : แสงดาว,
- ชาติรีเฉลิม ยุคล ,ม.จ. (ผู้อำนวยการผลิตและผู้กำกับการแสดง). (2550).ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 1 องค์ประกันหงสา [ภาพยนตร์]. กรุงเทพมหานคร : พร้อมมิตรโปรดักชั่น.

- _____. (2550).ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 2 ประกาศอิสรภาพ [ภาพยนตร์]. กรุงเทพมหานคร : พร้อมมิตรโปรดักชั่น
- _____. (2554).ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 3 ยุทธนาวี [ภาพยนตร์]. กรุงเทพมหานคร : พร้อมมิตรโปรดักชั่น.
- _____. (2554).ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 4 ศิกันห์ทบุเรง [ภาพยนตร์]. กรุงเทพมหานคร : พร้อมมิตรโปรดักชั่น
- _____. (2557).ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 5 ยุทธหัตถี [ภาพยนตร์]. กรุงเทพมหานคร : พร้อมมิตรโปรดักชั่น
- _____. (2558).ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 6 อวสานหงสา [ภาพยนตร์]. กรุงเทพมหานคร : พร้อมมิตรโปรดักชั่น
- ธนภรณ์ ฤทธิ์ถกล (2551) การประกอบสร้างความหมายในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช”
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) , (2543) พุทธธรรม,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 601-603.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระนพรัตน์ วัดพระเชตุพน. (2514). (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: คลังวิทยา
- ยุวดี มณีกุล. (2550). “ภาพลักษณ์นี้มีผู้สร้าง”จุดประกาย ,กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ :27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 สืบค้นได้จาก <https://songyote.wordpress.com/2007/03/02>
- วสินธ์ สาริกะภูติ (พลเรือเอก) กองทัพเรือของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช นาวิกานุบัญญัติสาร คลังปัญญาพัฒนาผู้นำ .หน้า 16-20
- สุนทร ชุตินทรานนท์. (2555).พม่ารบไทย, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ : มติชน, , หน้า 82.
- สุนทร ชุตินทรานนท์.(2550). “พม่ารบไทย-ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า” โดยสำนักพิมพ์ ศิลปวัฒนธรรมแหล่งข้อมูล: พระนเรศวรฯมองจากมุม "พม่า" คอลัมน์ หลากหลาย (ข่าวสด, 22 มกราคม พ.ศ.) สืบค้นได้จาก <http://www.oknation.net/blog/Nomades/2013/>
- สุนทร ชุตินทรานนท์. (2556). พม่ารบไทย, หน้า 86-87(สืบค้นได้จาก<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/>) จากคำสัมภาษณ์ ของนิตยสารสกุลไทย อัญชลี ชัยวรพร (ผู้รายงาน) ทำไมตั้งชื่อ “ ตำนาน สมเด็จพระนเรศวรมหาราช”เมษายน
- อุทิส ศิริวรรณ.(2556). รำลึกวันสวรรคตสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 25 เมษายน <http://board.palungjit.com/f2/เกร็ดประวัติศาสตร์-สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช-260238-2.html>